

Voorgeschiedenis van de familie Tael / Taal

Verreweg de meeste mensen met de familienaam Taal woonden in Scheveningen. Een deel zwermde uit over Nederland. Zo ook het 'eigen deel' van deze grote familie.

Achter in de 19e eeuw trokken mijn overgrootouders Johannes Taal en zijn echtgenote Wilhelmina Zuidhoek, met hun gezin, van Scheveningen naar Den Helder. Daar was hij visser. In 1896 verhuisde het echtpaar opnieuw nu vanuit Den Helder naar Amsterdam. Johannes, die Jan werd genoemd, werkte daar als vishandelaar. In Amsterdam woonden zij tot in 1909 in de 2e Spaarndamstraat, op een vijftal volgtijdelijke adressen. Op het laatste adres aldaar, (nummer 86 hs) formeel ingeschreven, is Johannes overleden.

Niet alle kinderen verhuisden mee naar Amsterdam, onder andere zoon Jacobus Taal, mijn grootvader, bleef in Den Helder als visserman werken. Hij trouwde tweemaal, een deel van zijn kinderen verhuisden op hun beurt om economische redenen naar Zaandam. Een enkele van zijn kleinkinderen belandde op Urk, het voormalige eiland waar Jacobus zijn tweede vrouw Aaltjen Pasterkamp vandaan kwam. Op Urk wonen nu meerdere Taal 'en, zij het dat zij deel uitmaken van verschillende takken van de grote stamboom. Trouwens, de relaties tussen Den Helder en Urk waren velerlei.

De jongste broer van Jacobus Taal, die net zo als zijn vader Johannes heette, is meegegaan naar Amsterdam. Uiteindelijk is deze jongste zoon weer naar Den Haag terug verhuisd.

Landelijke spreiding.

Uiteraard der zaak zijn meerdere "takken" van de familie over Nederland uitgewaaierd.

Ook in de provincie vanwaar mijn vrouw komt, *Noord Brabant*, wonen Taal 'en. Met name in de regio Bergen op Zoom en Breda leven leden van het geslacht Taal. Naar mij bekend ging vanuit Scheveningen "Pieter Taal geb ca 1783" in zijn 2e huwelijk in 1825 met Neeltje Barendse, daar wonen. Eerder was Pieter in 1816 gehuwd met Neeltje Hus. Veel Taal'en in Brabant stammen van dit echtpaar af. Tot aan de publicatiegrens vanwege de privacy, begin 20e eeuw, woonden minstens vier generaties Taal in zuidwest Brabant. Een enkel koppel verhuisde naar Goes op Zuid – Beveland¹.

Deze Pieter is niet de stamvader van alle Brabantse Talen, in Den Bosch woonden eveneens familie(s) Tael. Bij deze mensen moeten we aan een eerder tijdperk denken; de 'gouden eeuw'.

Zo wordt er bijvoorbeeld al met betrekking tot de 17e eeuw melding gemaakt van ene 'Meester Willem Tael'². Over Willem Tael is het een en ander bekend. Hij kwam uit Wesel naar 's-Hertogenbosch, was een protestant een gereformeerde. Een muzikant: 'meesterlick op de cornet, fluyt, fagot ende andere instrumenten die geblaasen werden'. Wesel was net als Embden een van de plaatsen kort over de grens met Duitsland, waarheen veel nederlandse protestanten heen vluchtten voor de Spaanse inquisitie. Te Wesel vond de start-synode plaats die het begin van de Nederduits Gereformeerde Kerk betekende. Waarschijnlijk maakte ook Willem deel uit van deze vluchtelingenstroom. Het is mogelijk³ dat

1 Pieter Cornelis Taal met Johanna Maria van Paassen.

2 Thuis in Brabant.

3 DTB Rotterdam Trouw gereformeerd , index nummer 151. Bruidegom

een gelijknamige zoon van deze Willem Tael is, die in 1684 te Rotterdam trouwde met Henrina Rees uit Delfshaven⁴.

De provincie *Zeeland* heeft ook zijn Taal'en. De meesten stammen af van ene Leendert Taal met Johanna de Korte. Leendert is geboren in Katwijk, en trouwde in Buttinge. Zijn vader was Gerrit Ariese Taal (met Alebertje Klaase Heer), waarschijnlijk een zoon van Arie Taal & Trijntje van Duijvenbode. De vader van deze Arie (Gerrit Ariese) kwam uit Scheveningen. De roots van Taal'en in Brabant en Zeeland liggen uiteindelijk dus ook in Scheveningen.

Meerdere Taal'en in Zeeland zaten qua beroep in de smederij; smid, smidsbaas. Dit beroep strekte zich over minstens vijf generaties uit. Hetgeen andere zonen Taal er overigens niet van weerhield om timmerman, of schoenmaker te zijn.

De familie heeft al langdurig een voorkeur voor woonplaatsen die over water bereikbaar zijn; zo ook *Rotterdam*. In het gemeentearchief is goed zichtbaar hoe de schrijfwijze "Tael" overging in "Taal". Verbindingen van een aantal personen in Rotterdam met Scheveningen zijn te constateren. Maar van de meeste lieden zijn de familierelaties mij niet bekend. Naar alle waarschijnlijkheid

Willem Tael , jonge man uit 's Hertogenbosch , wonend in de Santstraat ,
Bruid Henrina Rees , jonge dame Delfshaven , wonend aan de Delfsche
Vaart.

- 4 Meester Willem Tael speelde in een muzikantengroep te 's-Hertogenbosch onder leiding van ene Joannes Verreijt, een organist / componist. Verreijt nam later een aanstelling in Rotterdam aan als organist. Willem Tael ging mogelijk mee. Zoals blijkt uit een Belgisch - Brabantse genealogie waren de families Verreijt en Tael door meerdere huwelijken met elkaar verbonden. De verbinding België – Nederland indeze is is weliswaar (nog) niet bewezen, maar destijds was Brabant noch niet definitief verdeeld tussen de zuidelijke (Spaanse) Nederlanden en de noordelijke opstandige Republiek. Burgers bewogen zich destijds noord- of zuidwaarts op grond van hun geloof.

heeft Rotterdam als opkomende havenstad ook leden van deze familie getrokken. Dit kan al dan niet zijn verlopen via de haven van Delft, Delfshaven. De familie Tael uit Brielle had meerdere banden met Delft via huwelijken en door vestiging aldaar. Ook met Scheveningen waren er enkele verhuisbewegingen.

De provincie *Utrecht* kent ook een tak van de familie; deze is afkomstig van Willemijntje Taal, een ongehuwde moeder waarvan de ouders mij onbekend zijn.

De oudst bekende Taal uit Scheveningen, die overigens Heyndrick Tael heette, werd geboren rond 1510. Tegenwoordig zouden we zeggen dat Heyndrick meerdere beroepen had: chirurgijn, barbier, schoolmeester en herbergier worden door diverse "vorschers" vermeld. Zijn afkomst en herkomst zijn niet concreet bekend. Wel zijn er indicaties.

Stad van oorsprong; Brielle?

In *Brielle* woonde een familie Tael met een over drie eeuwen duurzame bestuurlijke maatschappelijke positie. Het streekarchief Voorne-Putten-Rozenburg omvat over hun handel de nodige documentatie.

De oudste bekende Taal is Pier Tael in Brielle. Hij was "graftmaker" in de St. Catharinakerk aldaar. H. de Jager maakt in zijn [boek](#) over de Brielse Vroedschap melding van hem.

In de rekening van de kerkmeesters der St Catharinakerk, loopende van derthiendach 1502 tot derthienavond 1503: "Betaelt Pier Tael als graftmaker van dat hij in der kercken arbeit geweest heeft...." (H. de Jager: De Brielsche Vroedschap (Rijswijk, 1904), p. 20-21.)

Blijkbaar had Pier een zodanige leeftijd dat hij betaalde arbeid kon leveren. Het is geen wilde veronderstelling dat

Pier Tael voor 1490 is geboren. Hij is dus ouder dan de oudst bekende Tael in Scheveningen: Heyndrick Tael, barbier en chirurgijn, waarvan het geboortejaar op ca. 1510 wordt gesteld.

Deze familie Tael (later in de 17e eeuw ook geschreven als "Taal") loopt door tot midden 18e eeuw, tenminste in de lijn van familieleden die van generatie op generatie deel uitmaakten van het Brielsche stadsbestuur (Brielsche Regeering). In totaal maakten vier leden van de familie Tael deel uit van de vroedschap van Brielle⁵. Achtereenvolgend waren dat: Anthony Tael, Cornelis Tael, Dr. Anthony Tael en Mr. Cornelis Tael. Vroed betekende "wijs", een college van wijze mannen dus. Van oorsprong was de vroedschap de vertegenwoordiging van de hele bevolking. Later vulde de vroedschap zich door cooptatie aan. De leden werden benoemd voor het leven, uit hun kring werden de burgemeesters geselecteerd. Gebruikelijk was dat de graaf en later de stadhouder de burgemeester op voordracht benoemde⁶. Langs deze weg werden leden van de familie Tael ook burgemeester. Anthony Tael werd in 1618 aangesteld als lid van de vroedschap. Op 17 oktober 1743 werd de laatste Cornelis Tael te Brielle begraven. Voor zover bekend liet hij geen kinderen na.

5 H. de Jager : De Brielsche Vroedschap (Rijswijk, 1904), p. 20 – 21.

6 Behalve in Amsterdam, dat het recht had de eigen burgermeesters te benoemen. Bron: De geschiedenis van Amsterdam, deel II - 1, pagina's 247 & 248.

Leden van de familie worden vaak betiteld als 'coopman', met name in de 16e/17e eeuw. Cornelis en zijn kleinzoon Anthony zijn blijkens de akten met name bezig met onroerend goed. Dit strookt met het historisch beeld dat Nederland in de 18e eeuw vermogensbeheer domineerde boven ondernemen.

De Tael'en zijn met de reformatie protestanten geworden: dopers, leden van de Waalsche Kerk en Hervormd (is destijds (Nederduitsch) gereformeerd). De overheden in Brielle waren terughoudend in het realiseren van de door de Spanjaarden opgedragen maatregelen tegen de protestanten.

Eindelijk, op 28 juni 1569, velden burgemeesters en schepenen van Brielle vonnis over de gevangenen.....Vijf weken later werden Lenaert Adriaenszoon Jonge cooman (die vóór 1566 vele jaren in de magistraat had gezeten), Daniel Corneliszoon Tael en Balthen Jansz, eveneens een koopman, met hun vrouwen bij verstek verbannen. Zij waren - naar het schijnt al geruimte tijd geleden - uit de stad geweken omdat zij Dopers waren.⁷

Daniel Cornelisze werd in 1569 verbannen uit Brielle, vanwaar hij al eerder veiligheidshalve was vertrokken. Toen het tijt keerde, keerde hij terug.

De Brielse familie Tael / Taal had meerdere over de republiek verspreide contacten. Meest opvallend zijn de familierelaties met de families van der Goes en Mouchon te Delft. De laatste burgemeester Cornelis Tael trouwt ook te Delft, evenals eerder in 1594 Claes Danielsz Tael aldaar trouwde. Meerdere vermeldingen van de naam "Tael" komen in Delft voor, en in nog groter aantal in Rotterdam. Tevens zijn er verbindingen met Amsterdam (Elias Tael, coopman) en Scheveningen. Ook komen sociale en zakelijke contacten

7 W. Troost en J.J. Wolter : Brielle in hervormingstijd.

met de oude hoofdstad van Holland - Dordrecht - voor.

Hun deelname in de regentenklasse, en het rouleren over de (mn. zuidelijke) Hollandse steden, suggereert een bredere deelname in de macht die de protestanten tijdens de 80-jarige oorlog opbouwden. De verbinding met Delft (woonplaats van Oranje) ondersteunt dit. Akten in het streekarchief Voorne-Putten en Rozenburg tonen tot in de 19e eeuw transacties die hun naam dragen. Alhoewel de handelende partijen dan de weduwe Maria Adriana van der Goes en haar tweede echtgenoot Mouchon, zijn.

Het algemene beeld dat opkomt is er een van een familie die breed actief was in het maatschappelijk en economisch verkeer. De familie Tael bewoog zich over het netwerk van handelssteden dat de basis vormde van Holland. Daarbij niet te vergeten dat vroeger de kern van het graafschap Holland lag in de regio die nu Zuid - Holland heet, tesamen met het noord-westen van de huidige provincie Brabant. Waarschijnlijk is het geen toeval dat de stamvader van de Scheveningse Tael'en als chirurgijn tot de lokale middenklasse behoorde. (Overigens een beroep dat later ook in Brielle binnen de familie werd uitgeoefend door Dr. Anthony Tael, stadsdocter.)

Doorgaans wordt Scheveningen gezien als oorsprongsgebied van de Tael'en. Dit valt nog te bezien; de oudste Tael wordt in Brielle aangetroffen. Hetgeen overigens nog geen sluitend bewijs is dat het geslacht ook daar vandaan komt.

Wel zijn er indicaties dat er sprake was van relaties met Scheveningen, en mogelijk ook de Tael'en aldaar.

1. De Jager schrijft in een voetnoot dat "De Rekening der geestelijke goederen over 1601 - 1602 vermeldt Pieter Hendrixse Tael te Schevelingen." (H. de Jager: De Brielsche Vroedschap (Rijswijk, 1904), p. 24.). Deze Pieter was backer aldaar, woonde in de Keizerstraat, en leefde van 1534 tot 8 juni 1602.

2. Eerder schrijft De Jager op pag. 22 : "Eene aantekening van 1607 noemt Adriaen Danielsze Tael 'suyckerbacker'⁸, woonende in den Haege." Mogelijk was Adriaen bij voornoemde Pieter in de leer geweest, en heeft na diens dood het vak in Den Haag / Scheveningen voortgezet. Adriaen gaat terug naar Brielle alwaar hij een bakkerszaak koopt en lid van het gilde wordt.

Hoe het ook zei, de Tael'en in Brielle zijn eerder in de tijd te constateren dan elders in de Republiek (Amsterdam, Delft, Rotterdam, 's-Hertogenbosch).

In de gouden eeuw woonden in *Amsterdam* Elias Tael en zijn gelijknamige zoon in de Warmoesstraat. Beiden zijn in de Oude Kerk begraven (grafnummer 159, in het middenschip). Elias de oude was in 1596/1597 geboren, en overleed in 1673. Hij overleefde zijn zoon Elias de jonge, welke in 1663 overleed. Deze Elias Tael was afkomstig uit Delft⁹. Zijn vader Claes Danielsz Tael is op zijn beurt geboren in Den Briel. Over de afkomst van Elias Tael het volgende.

Eene aantekening van 1612 (Bodtboeck, beg. 1609, p. 75 verso) luidt : „Alsulcke 4 lijnen lantals lest possesseur van es geweest Daniel Cornelisze Tael ende Elias Jansze, als getrouwt hebbende Geertge Keijsers, erffgenaem van den voornoemden Tael, alsnu vercoft heeft etc.” In twee akten van 6 Mei 1637 is sprake van Geertgen Keijsers, weduwe van Elias Jansze, wonende te Dordrecht.

1 - Veronderstelt wordt dat Claes Danielsz Tael zijn zoon heeft vernoemd naar de vader van zijn vrouw

8 Met 'suykerbacken' wordt suikerrafinage bedoeld. Met name in Amsterdam ontstond in die tijd een suikerindustrie.

9 J.E. Elias : De vroedschap van Amsterdam; blz. 769.

Margarita Elias van der Heijden. En mogelijk mede naar een een vertrouwd (zaken) relatie van zijn vader. De naam Elias komt in de familie Tael tot dan toe verder niet voor.

2 - Deze Elias Jansze had blijkbaar verbinding met Dordrecht. Daar kwam ook Elias derde vrouw vandaan (Aletta Barnage).

3 - Elias wordt benoemd als "van Delft".

4 - De naam Margriete wordt als Margareta / Margrita door Elias aan een dochter doorgegeven.

Elijas Tael heeft in 1635 een eigendomskwestie met ene Jan Cornelisze Keijser, kleinzoon van Maritge Tael, zijnde dochter van Daniel Cornelisze Tael. Waarschijnlijk een erfeniskwestie gebaseerd op een claim die Elias had op bezit van wijlen grootvader Daniel Cornelisze Tael.

In termen van geboortjaar van Elias, en huwelijksjaar van Claes en Margriete, kan Elias Tael een zoon zijn van Claes Danielsz Tael. Dit overwegende, samen met naamgeving en erfrecht, wordt deze ouder – kind relatie als aannemelijk verondersteld.

Elijas de oude was papierkoopman¹⁰ en 'Neurenberger winkelier' in de Warmoesstraat, in het pand 'In de vergulde bril'. In de 16e eeuw was deze straat de plek waar de rijke kooplieden woonden. Gedurende de daarop volgende eeuw gingen de rijken aan de nieuw aangelegde grachten wonen. Elias behoorde dus tot de 'economische sub-top'. Begin 17e eeuw groeide Amsterdam zeer snel, in 20 jaar vondt bijna een verdubbeling plaats van het inwoneraantal naar 100.000. Elias zag blijkbaar kansen in deze ontwikkeling,

10 Oom Anthony Tael was met Jan Jansze Taerling, zijn schoonvader, eigenaar van een 'pampiermolen'.

die doorzette. Toen Elias in 1673 overleed was het inwoneraantal weer verdubbeld. Immigranten die in de handel zaten kwamen uit binnen- en buitenland naar Amsterdam¹¹.

Elijas de oude huwde drie keer. In de manlijke lijn stierf ook deze tak van de familie echter uit. Hij overleefde zijn enige zoon en had daarnaast vijf dochters. Maar via de huwelijken van minstens twee dochters was Elias geparenteerd aan voorname Amsterdamse regentenfamilies: Schellekens en van Hoven. Leden van deze families waren raden in de vroedschap.

De contacten met de stad van herkomst Den Briel bleven. Antonij – overleden in 1665 te Brielle - was bij Elias in Amsterdam in de leer gedurende de periode 1660 tot 24 juli 1664. Ook voerde Elias, als eerder aangestipt, een rechtzaak over een stuk onroerend goed bij Brielle.

Herkomst

Was de herkomst van de families Tael veelal bijna vanzelfsprekend 'uit Scheveningen', op basis van bovengenoemde informatie is dit beeld gaan veranderen. Brielle ligt als een spin in het web middenin het spreidingspatroon over Nederland. Ook is daar de oudst bekende Tael woonachtig.

Tot nu toe bekende informatie geeft aan dat de familielijnen onder de naam Tael / Taal in de verschillende steden 'dood lopen'. Daar steekt het nageslacht van Heijndrick Tael te Schevelingen, zoals Scheveningen vroeger heette, duidelijk tegenaf. Deze familielijns beslaat nu vijf decennia, en betreft de meerderheid van de geïnventariseerde personen met deze familienaam. Velen daarvan werkten in de visserijbranche als visscher, vischdrager of vischcoopman.

11 Geschiedenis van Amsterdam; dl. II-1 blzn 144 - 146.

Gedurende de 16e en 17e eeuw ontwikkelden de noordelijke Nederlanden zich tot een zelfstandige natie. Dat ging gepaard met strijd; de tachtigjarige onafhankelijksoorlog. In de eerste helft van deze oorlog gingen de Vlaamse gewesten voor de opstandelingen verloren. Door de Spanjaarden veroverde steden ondervonden een uittocht van protestantse burgers, waaronder veel economisch actieven.

Deze demografische ontwikkeling was onderdeel van een al langer lopend proces. De onderlinge samenhang tussen de Nederlanden had een intensivering ondergaan onder het bewind van de opeenvolgende Bourgondische hertogen in 15e eeuw. Het economisch zwaartepunt lag destijds in het zuiden: Vlaanderen en Brabant. In Nederland is de familienaam veranderd in 'Taal'. In België wonen tot op heden personen met de familienaam 'Tael'. Als er genealogische verbanden met hen zijn, zal minstens moeten worden onderzocht of het gaat om 'een stam' die naar het noorden trok om zijn toekomst op te bouwen in destijds opkomende Hollandse steden (15e eeuw). Danwel dat rooms katholiek gebleven familieleden naar de zuidelijke Nederlanden zijn gegaan vanwege de godsdienstvrijheid die er daar voor hen wel was.